ORATIO FVNEBRIS IOANNIS BAPTISTAE ADRIANII,

DE LAVDIBVS ELEONORAE TOLETANAE COSMI MEDICIS Florent. & Senen. Ducis Vxoris.

Florentiæ apud L. Torrentinum.
M D LXIII.

ET si ea est animi perturbatio summa, atque amplissima dignitate patres, honestissimi magistratus, præstantissimi ciues, vt quid in tanta acerbitate faciendum sit vix ipse dispicere valeam. augetur tamen dolor loci huius admonitione. venit enim mihi in mentem illius diei: quo summa mortalium celebritate in augustissimum hoc templum amplissimus Dux COSMVS, & ELEONORA illius suauissima coniux cum magna nobilissimarum, pulcherrimarumque matronarum pompa, vt matrimonij sacris rite interessent auspicato se contulerunt. vt enim tunc non modo homines, sed etiam isti parietes iucunditate quadam, ac lætitia gestire, ita nunc ijdem ob lugubrem hunc apparatum, & illius, quam tunc florentem viderunt imaginem hanc miserabilem mæstitia, luctuque confici videntur. quo quidem aspectu, ac recordatione vix credibile est quantopere sim commotus. His etiam accedit, quod mihi optimi Principis nostri, & omnis illius honestissimæ cohortis mæror, ac luctus quasi ante oculos obuersatur. qui quamuis summa sapientia sit, & maximo animi robore: vix tamen fieri posse existimo: quin graui dolore afficiatur: cum eæ, qua cum suauissime semper vixit, & ex qua dulcissimos liberos suscepit: posthac sibi perpetuo carendum esse intelligat: præsertim acerbissimorum vulnerum, quibus illum proximis diebus nimis sæua fortuna percussit nondum obducta cicatrice. Vester præterea patres optimi lugubris conspectus dolorem nostrum: quem ex acerbissimo amplissimæ fœmi-

næ interitu suscepimus: vehementer cumulat. qui michi vt ante semper multo iucundissimus esse consueuit, ita nunc idem multo acerbissimus accidit. Quid dicam de hoc apparatu? qui quem non moueat? quid de lacrimis, atq; hac tam misera afflictatione, quam in nonnullis conspicio? quocumque enim oculos obuerti omnia dolorem, omnia mæstitiam, omnia acerbitatem significant. vt quamuis paucis his diebus: qui acerbissimũ hunc casum secuti sunt me aliquantum collegerim; atque ex multo dolore: quo repentino mortis huius nuncio sum oppressus subleuauerim, id totum mihi nunc præsentis mali specie ablatum esse sentiam. acrius enim fodicant: quæ per oculos animis nostris imprimuntur, quam quæ auribus, aut alio quouis sensu hauriuntur. Quo me igitur vertam? vnde præsidium petam? memoria languet; lingua hæret: corporis vires, ac latera dolore impediuntur. minime igitur vobis mirum videri volo ciues optimi, si huic officio, ad quod vnus ego minime idoneus delectus sum hodie minus satisfecero. præsertim cum de ea fœmina sit agendum: quæ nobilitate, pietate, humanitate, coniugio reliquas pene omnes fœminas longo interuallo superauit. cuius bonis non modo exornandis, sed etiam simpliciter referendis aut maiori eloquentia, aut certe magis tranquilla mente opus esset. Illud autem in tanta molestiarũ turba me aliquantulum consolatur: quod huius mulieris virtutes & numero tot, & genere tales, atq; ita illustres fuerunt, vt nemini vel etiam indiserto deesse oratio possit; & quod, quæ a me de illa dicentur omnium pene mortalium testimonio comprobantur. video enim quamplurimos, quibus hæc: quæ dicenda sunt memoriæ hærent: vt nullum periculum esse possit: quod in his locis fieri solet:

let: ne ame aliqua vlla de causa fingantur. ea enim, quæ michi in ea laudanda occurrunt tam multa sunt, atque ita omnibus testata, vt magis verendum sit, ne aliqua prætermittam, quam ne omnia hac oratione complectar. Quanquam mihi in animo est non singillatim omnia: quæ in illa laudabilia fuerũt consectari. hoc enim multarum vigiliarum opus esset, non breuis huiusce spatij, quod mihi ad dicendum est datum. ea enim patres optimi tantum referam: quæ & dolorem hunc nostrum aliqua ex parte poßint leuare: & memoriam huius lectißimæ fœminæ in aliquod tempus propagare. hoc enim huius loci, ac temporis proprium esse videtur. Utinam autem qualia illius vitæ ornamenta animo perspicio, talia in nostro hoc sermone appareant. quod si mihi deorum immortalium beneficio dum de ea ago contingat: huic muneri, ad quod ego delectus sum, et summæ pietati: qua illius memoriam prosequi debeo fortaßè satisfaciam: sin minus vos rogo, ne meam imprudentiã; quod huc valde perturbatus accesserim accusetis: sed aut in rei acerbitatem, aut in eos, qui michi tantum oneris non bene examinatis viribus imposuerunt culpam reiciatis. Sed dum breui, quæ michi in ea maxime laudanda videntur commemoro quæso me diligenter attendite.

Cum multa sint: quæ vndiq; concurrunt ad huius præclarißimæ fœminæ laudes, tum in primis genus mihi sese offert: quod quidem & natione, & patria, & principum virorum nobilitate, ac splendore insigne admodum est. Siquidem Hispania vt omnibus compertum est antiqua memoria & rerum gestarum magnitudine, & præclarißimis regnis, & militum copia, ac fortitudine, & continenti bellica laude, & aliarum

gentium imperio, & in primis christiana pietate clara admodum fuit; & præsenti hac omnium aliarum nationum gloriam omni virtutum genere superauit. quæ suis regibus fortißimis, ac præstantißimis viris in pace ornamento, in bello semper præsidio fuit. cuius nationis viribus non solum suos fines summa cum dignitate semper illi tutati sunt: sed e Betica mauros perpetuos christianorũ hostes patrũ memoria armis victos, profligatosq; expulerunt: & modo patria, atque auita regnorum iura diuturno, ac laboriosißimo bello sunt consecuti. quæ natio admirabili fortitudine, ac patièntia alteram terram ante hæc secula ignoratam opulentißimam, atque auro refertißimam a nostra hac vastißimo oceano diremptam, quasi alterum orbem longißima nauigatione, atque antea inaudita inuentam, ac superatam suorum regum imperio adiecit. quod omnium quæ vnquam homines viderunt, aut legerunt maxime admirabile est. In hac tam illustri, ac tam præstanti natione inter nobilißimas eminet Toletana familia: ex qua hæc procreata est. quæ gens & patriæ claritate, & antiquitate, & imperijs, & opibus & rebus gestis, omnique virtute, & in suos reges singulari quadam obseruantia, ac potius pietate ceteris penè totius Hispaniæ principibus viris, ac regulis semper præposita est: ex qua complures pacis, & belli artibus insignes ex rerum memoria eruere possemus: quibus huius mulieris gloria cumularetur. illud autem non est omittendum: in grauißimo bello, quod antiquis temporibus cum Aphris infensißimis christiano nomini hostibus ab Hispanis penè perpetuum gestum est: adeo ægregiam huius maiorum fuisse virtutem, vt illis: cum maritimo prælio hostes profligassent vt victoriæ monumentis gentilicia insignia deco-

decorarent publice permissum sit. omittã, paucis ab hinc annis in graui ac periculoso bello, quod maximus Imperator Carolus V. cum Germanis in Germania gessit quæ & quãta, & quam egregia fuerit virtus Ferdinandi Toletani Albæ Ducis huic nostræ arcta affinitate coniuncti in uigilando, in prouidendo, in periculis occurrendo, in his demum omnibus procurandis, quæ in magno exercitu, & multis nationibus conflato, sæuissimis anni tempestatibus, acerrimis hostibus, ac semper imminentibus curare necesse fuit, de cuius laudibus non est locus, vt plura in præsenti dicantur. illud tantum addam confecto bello ita illius operam, consilium, industriam, fortitudinem iudicio Cæsaris fuisse probatam: nihil vt maximarum rerum esse posset: quod non illi recte committendum censeret; & vt de sua deuictis hostibus gloria aliquid gloriæ auidus imperator detrahi libenter sit passus, vt eximiæ victoriæ laude fortissimum virum impertiret. verum hæc fortasse alicui remotiora videri possint, præsertim cum nõ desint alia ac præclara quidem eiusdem familiæ ornamenta: quæ propius hanc nostram attingant. siquidem patre nata illa est Petro Toletano: quem suæ genti summum decus attulisse constat. qui cum suis regibus in pace, in bello, domi, ac foris egregiam operam maximis rebus gerendis summa cum fide, ac dignitate præstasset, quod honestissimum illi fuit, ac multæ prudentiæ, vereque regij animi argumentum a Carolo V. summo Imperatore, & in viris probãdis acerrimo regnum Neapoletanum regendum, gubernandumque accepit: vt regia munera omnia solus substineret: regiam dignitatem, insignia, arces, atque opes regias cum regio imperio obtineret. cuius administratione vix credibile est quãtopere

topere cum dignitas, tum vires illius regni auctæ sint. & quam plurimis mortalibus salus donata. Cum enim graui, ac diutur no bello regnum illud opulentum magna ex parte attritum esset: animique principum virorum, ac potentium varijs factionibus distracti secum omnia distraherent: ac omnes penè prouinciæ latrocinijs, rapinisq; infestæ essent: nullibi æquitati, aut iustitiæ, aut innocentiæ, aut fidei locus esset: is summa sapientia præditus legibus ita, atque armis regnum illud ornauit: vt quæ antea prouinciæ quibusuis hostibus ad iniuriam expositæ erant proprijs copijs, cum equestribus, tum pedestribus non solum sibi præsidio, sed amicis, fœderatisque auxilio, hostibus formidini essent. quibus deinde ingentes, atque ornatissimæ Turcharum classes sæpe reiectæ sunt, & paucis abhinc annis magnus Gallorũ impetus in ipsis regni finibus elusus, ac repulsus. Nam qui omnia sibi antea licere in eo regno existimabant potentissimi homines, ac reguli summa eiusdem viri auctoritate, ac virtutum admiratione & in officio ipsi manserunt, & suas prouincias nocentissimis hominibus, ac latronibus perpurgarunt, illiusque exemplo fidem, æquitatem, innocentiam præstare didicerunt. Talem igitur illa patrem, ac maximis animi bonis instructum, veraque gloria fulgentem habuit: matrem vero Mariam Osoriam ex eadem natione, nobilitate, & generis antiquitate, & opibus adeo illustrem. quæ honestissimæ Toletanorum familiæ non mediocre decus adiunxit. quandoquidem Petrum Toletanum; quem illa sibi coniugem adsciuerat Villa Franchæ regno auxit: & honestissimo titulo insigniuit. quæ nunc Federicus filiorum maximus summa cum dignitate iure hæreditario obtinet. Ex ijs igitur parentibus, atque ita &

genere

genere, & virtute praclaris illa procreata est. quæ in extremâ pueritia admirabile omnium muliebrium virtutum specimen dedit: vt ex teneriori illius indole iam tum facile omnes coniicerent qualis si ætate processisset futura esset. nihil enim in illâ humile, nichil vulgare, nichil eiusdem ætatis virginibus commune, ac peruagatum fuit: omnis actio, sermo, species, vultus, oculi dignitatem quandam, ac maiestatem secum ferebāt: vt qualem multos annos experti sumus, & nunc desideramus, talis iam tum futura esse videretur. cuius iam adultioris, ac penè nobilis virtus, ac pulchritudo cum omnes Europæ prouincias peruagata esset; clarissimi principis nostri paulo ante ad opulentissimæ & florentissimæ ciuitatis principatum merito euecti animum ita incendit: vt cum in manu illius esset nobilissimorū, & potentissimorum principum filias maximis propositis condicionibus vxores ducere hanc cæteris omnibus libēti animo præposuerit. cuius quidem cousilij numquam sapientissimū virum pœnituit: tales fuerunt venustissimæ virginis, ac pudentissimæ mores, humanitas, pulchritudo, fœcunditas, amor, & in omnibus rebus, quæ illam fortunam decent curandis incredibile studium ac diligentia. Vix enim optimi patres credibile est, quā breui non solum regiarum, atq; amplissimarum ædium procurationem: sed totius ciuitatis ac regni; quod multiplici iure, ac vario hominum genere est rationem didicerit: vt ad omnem amplitudinem, ac regiam maiestatem diuinitus facta fuisse videretur. quamquā hæc illa tantum semper attigit, quantum amplissimi viri dignitatem suis ægregijs factis auctum iri putauit. id enim semper illa sapientissime cogitauit nullam fæminarum laudem esse ea honestiorem, quæ ex uiri laudibus in ipsas

quoq; vxores redundaret. quod consilium ita illius animo a primis matrimonij diebus infixum est, vt nichil vnquã aliud meditata sit, huic toto animo inseruierit; ad illud semper se comparauerit; in hoc omnes suos conatus intenderit. ex quo factum est vt summa concordia res domesticæ, ac publicæ tractarentur, & sua vita omnibus seruarentur: nec quisquam ex illius aut huius obsequio sibi aliquid præter æquum licere existimarit. Hæc autem quamuis omnibus uobis satis testata sint multo tamen magis rebus ipsis confirmantur. quæ etenim natio? quæ hominum condicio? quod officium? quod promeritum cuiusuis fuit? cui aliquid præter æquum indultum sit? hæc nimirum causa illa fuit, vt omnos vbiq; officium præstarent, nec vlla ab aliquo cuiquã inferretur iniuria. Nolim autẽ vobis hæc communia, aut vulgatia videri. est enim magnæ sapientiæ fœminam in tanta fortuna, in tanto humanissimi viri obsequio, in magna astutorum hominum, suasque vtilitaees vndique captantium copia, tali in omnibus moderatione vsam esse. Iam vero qua comitate excipere eos consuerit, quos publicis negocijs vir præficeret, quos iuri dicendo, quos legationibus, quos rei militari, quos quæstorijs muneribus, quos reliquis reip. partibus; quæ tam multæ, ac tam variæ sunt: quam apte singulos appellauerit; quanto honore prosecuta sit; quibus verbis vt fidem, diligentiam, officium præstarent hortata sit quid opus est percensere? quid opus est referre? nouistes omnes; vidistis; experti estis; aut certe aliquando audiuistis. nemo e nostris vnquã ad illam aut officij, aut negociorum, aut opis causa accessit, quin ab illa aut verbis ornatus, aut consilio adiutus, aut aliqua ratione subleuatus abierit. Exterarum vero gentium legatis, ac

princi-

principibus viris, qui ad illam honoris causa accedebant talem semper in omni sermone, atque humanitatis genere sese exhibuit, vt hanc omnium fœminã præstantissimã esse intelligerẽt, & vero tanta fortuna dignam: virumq; illius beatissimum prædicarent: qui ea perpetuo frueretur: cuius suauitate, ac lepore se tantopere vno sermone oblectatos sentirent. Et sanè admirabilis quædam in ea fuit dicam ne a natura, an a studio, an potius ab vtroq; in omni sermone grauitate temperata comitas: nec quod plerisque commune est ad speciem tantum, aut de peruagatis rebus ab illa sermones inducebantur: sed eorũ quæ vix peritissimi viri, & in plurimis rebus diu, multumq; versati tenerent omnium rationem callebat. nulla itaq; hominũ cõdicio, nullus sexus fuit; cui illa plene in omnibus nõ satisfecerit. Non verebor dicere, quod multis comperiũ esse scio, in his, quæ princeps noster in gerenda rep. sapientissime fecit: eam tibi sæpe sociam adiunxisse: tantũ in illius iudicio, ac sapientia ponendũ esse semper censuit. ac durissimis quidem illis temporibus: cum prouincia nostra hæc grauissimo bello flagraret; & in summo periculo principis, & communis omnium salus versaretur eam viro maximo fuisse adiumento ad negocia substinẽda, suaq; cura illius curas sæpe leuasse, ac de omnium salute sollicitã semper excubasse, nec animo vnquã humili, aut abiecto fuisse. Magnam certe vim habet ad omnẽ dignitatem e nobili aliqua stirpe esse procreatum. Sed si huiuscemodi naturæ præstantissimis disciplinis, ac moribus rationibus excolantur, mirum quã breui tempore quos fructus, quam suaues, quam generosos ferant. quamuis enim hæc propria sint illius: quam merito hodie laudamus: huius tamen laudis in partem vocari volumus amplissimũ

virum: cuius illa præceptis, atq; exemplis ad omnem excellē-tiam est informata. atq; hoc illa non modo non repugnante, sed libentissime etiam annuente facere possumus. quod enim ita illa suum vnquā esse putauit, cuius dulcissimum virum voluerit esse expertem? quin potius quidquid ingenio, quidquid studio, quidquid gloriosis laboribus consequi poterat, id totum in illius dignitatem gratissimo animo effundabat; ex illo pendebat: quicquid esset, quidquid valeret: illi semper acceptum referebat: vnum intueri; vnum admirari; de solo cogitare; cætera pro nichilo habere. quibus rebus effectum est, vt tanto animi affectu sibi virum deuinxerit, vt totidem illi non modo rependerit, sed vltra aliquid etiam sua sponte semper addiderit. Atq; ita ex mutua hac caritate, atq; admirabili animorum coniunctione non solum ipsi fructum maximum consequebantur; quibus suauia suauiora vt essent: amara vt dulcedine quadam condirentur fiebat: sed vt iisdem etiā bonis ipsi nos aliquo modo frueremur. non est opus referre me, quantum communis commodi intersit tali animo principes viros in ciuitatibus esse: quibus regendorum populorum cura commissa sit. hoc dixisse sit satis nichil fuisse hoc ætate: quod perinde omnes admirarentur: nec quod magis prædicaretur: ac maioribus laudibus efferrēt; ac Cosmi Ducis, & Eleonoræ coniugis animos aptima coniugii die, vsq; ad extremam mutuo amore ita fuisse deuinctos: vt nullius vnquam non modo simultatis, sed ne etiam alienioris animi vestigium apparuerit. Non puto hæc alicui leuiora visum iri, qui aliorum potenteum hominum mores secum animo reputauerit: quos plerumq; non modo vulgarium rerum, ac communium, sed etiam excellentium sacietas capit. quotus enim quisque est

non

peperisset: virilisq; prolis percupida esset: quæ regno, ac tantis opibus succederet: id a deo, diuisq; precibus, ac votis implorandum censuit. atq; hoc consilio cum viro eadem cupiditate ardenti ad loca illa accessit præcelsa, atq; aspera: quibus in locis postremo tẽpore diuus Franciscus sanctissime ac dure admodum vixit. quæ sanctitate, ac relligione, & illius diui numine maxime celebrantur. quo cum peruenisset deum optimum maximum diuũq; Franciscum persancte venerata vota facit, si sibi filium marem dent nomine illius diui, cuius in fano esset nuncupaturam. rem mirabilem, ac penitus diuinam, vix illa preces ore profuderat. vix vota fecerat; cum se grauidam esse primum sensit: optimamq; spẽ concepit fore illud, quod maxime optarat: quod deinde rei exitus cõprobauit: maturo enim tempore marem genuit, ac Frãciscum, quod uouerat appellari voluit. vt quoties filium dulcissimum uideret: nomenq; illius audiret: toties diuini illius beneficij memor esset: quem vt diuino numine procreatum credimus; ita ijdem diui: qui dederũt, nobis semper fœlicem, ac diu superstitem esse velint: vt hoc vno saltem danna nobilissimæ stirpis: quibus hoc anno regiæ ædes miserabiliter comminutæ sunt reparentur. Multa de hac diuina virtute a nobis dici possent: quæ libẽter omittimus. ne inde laudem illi comparemus: vnde illa dum vixit non modo laudem nullam non quæsiuit, sed quantum potuit omniũ mortalium conscientiam declinauit. Hãc deinceps sequitur castitas: pulcherrimum fœminarum ornamentum: quam illa in omni vita ita pudice, integreq; seruauit, vt nõ solum facto aliquo minus puro, sed ne verbo etiam, aut gestu, aut alia significatione vlla vmquam violarit. neq; solum in hoc sibi, suæq; famæ consuluit: sed earum etiam omnium: quas domi multas, ac nobiles uirgines ægregia forma dignitate in summo honore semper aluit. quarum nullius vn-

quam minus commoda suspicio emanauit: quod ipsum rarum au ditu admodum est. scimus enim plerisq; in aulis quam liberi soleant esse huius loci fœminarum sermones, lusus, ioci, amores, atque in omni genere remissior quadam vitæ degendæ ratio, atque institutio. apud nostrā hac nichil tale: multa seueritas, nulla inertia, summum operum studium, labor, industria, mundicia in omnibus, mediocris formæ cultus, & illa demum omnia; quæ in honestis domibus, atq; antiquioris disciplinæ seueriores matres familias seruare consueuerunt. Nam quali in filias fuerit, quam accurata disciplina quid opus est referre me? vtinam dij immortales fecissent, vt illarum duæ nobis diu superstites fuissent: profecto excellentis ac vere regij moris in fœminis exempla non requireremus. hac autem vna e tribus reliqua: quæ misera præ optimæ matris desiderio tantopere nunc afflictatur quid potest esse in omni fœminarum laude præclarius? quod specimen castitatis, innocentiæ, pietatis, mansuetudinis, ac omnium reliquarum virtutum inueniri potest illustrius? hoc nimirum studio factum est, vt non solum quæ ex illius intimis ædibus virgines locarentur tales essent, quales pudicas fœminas esse oportet: sed nostræ etiam ex quadam cum illis æmulatione laudabili similes se præstarent: & quasi bonis artibus cōcertarent. quod ipsum dici vix potest quantum ciuitatis nostræ moribus profuerit. id enim quod sapientissimi homines tradiderunt verum esse putandum est ex principum moribus reliquorum ciuium mores fingi. huic autem præstantissimae virtuti multae aliae comites, atq; asseclae se addiderūt virtutes. hanc enim in nobili fœmina post pietatem principem locum obtinere aequum est: huic reliquas ancillari. nam vbi haec vacillat, aliarum lumen facile obscuratur. Ex quarum choro michi etiam occurrit eximia quaedam humanitas, atq; in calamitosas

mise-

non dicam principum virorum, ac fortunatorum, sed nostræ, hoc est communionis etiam condicionis, quin aliquando rebus suis domesticis fastidierit? quo magis illorum vtrumq; semper admiremur necesse est. Verumtamen hæc: quæ communia vtriq; sunt omittantur: propria autem huius, quæ plurima sunt, atq; eximia persequamur. in quibus quæ pleriq; suspiciunt: quæq; maximæ eminent: fortunæ bona habentur. quæ quamuis nostra opera plerumq; non comparentur: magnam tamen ad omnẽ virtutis vsum vim habent. ex quo factum esse crediderim, vt sapientes homines bonorum nomine hæc etiam appellanda censuerint: quæ quamuis in hac fæmina amplissima, & maxima fuerint, ipsa tamen, vt suis virtutibus illustriora viderentur perfecit. sunt autem hæc generis nobilitas, imperium, opes, omnium bonorũ copia, liberi numero plures, ac omniũ pulcherrimi, cæteraq, huius generis per plura: quibus illa ita vsa est: vt nec cõmodius quisquã, nec sapiẽtius ex certa aliqua scientia vti posset: &, vt ipsa fortunæ potius, quã illi fortuna fuisse ornamento videretur. quod nisi postremam hãc vitæ partem sua temeritate duorũ honestissimorum, pulcherrimarumq; adolescentium, et paulo ante totidem filiarum morte deformasset: quam tamen calamitatem fortissimo animo illa tulit, in fortunatissimis, ac sapientissimis fæmininis numerari posset. Paria in eadem fuerunt; quibus largissime illam natura munerata est, corporis bona proceritas, venustas, fœcunditas, firma valetudo, formæ dignitas, cæteraq; his similia: quæ omnia ita in illa fuerũt præclara, vt raro in alia quisquã paria aut legisse, aut vidisse meminerit: quæ quamuis illius bonis cumulũ addant, malumus tamen in his referendis morari: quæ illius magis propria esse videntur. de his illud dixisse sit satis: ita his esse vsam, vt numquã plus in illis posuerit quam oportuerit: sed ex his naturæ benigni-

tatem in se agnouerit: vt deo illius autori gratias semper habuerit, & se illis dignam omni ratione præstiterit; & suis virtutibus vt nobiliora viderentur curauerit. Sequitur vt aliqua a nobis dicantur eorum, quæ nostro studio consuetudineq; ad vitam bene, integreq; ducendam comparari solent. quæ in hac ægregia fæmina magis apto, quam commnni virtutum nomine appellari deberent. hæc enim ita illius animo impressa, ita infixa fuerunt, vt diuinam naturam magis, quam humanam voluntatem, aut consuetudinem referre viderentur. inter quæ principem locum merito obtinet vera in deum pietas: quam illa ita sancte ita pure, ita caste semper venerata est, vt omnes suos actus, vitamq; omnē ad illam tanquā ad scopum direxerit. cuius rei testes esse possunt probatissimi quiq; sacerdotes, ac veræ relligionis consultissimi: quorum illa consilio vsa relligiose semper cauit, nequid contra verum dei cultum committeret: testis eiusdem vita semper ex ritu sanctissimæ relligionis vsq; ad extremum spiritum perducta: testes castæ, ac deo dicatæ innumeræ virgines, quæ illius liberalitate in maximis annonæ angustijs multis locis, ac temporibus subleuatæ sunt, et plurimis commodis auctæ. hoc autem ita illi proprium fuit, vt non modo in hac vrbe, sed in plurimis huius regni oppidis certos homines habuerit: qui hoc ipsum illius nomine eiusdem loci virginibus, ac quibusuis probatæ uitæ tenuioribus, ac mendicis curauerint. Non omittam quod plerisq; optimis viris compertum esse scio: adeo huius mulieris deo optimo, alijsq; diuis caram fuisse sanctitatem, vt pleraq; eorum: quæ votis ab illis pe[t]ierit facile impetrarit. quorum illud certissimum est: quod in eo, cuius illa & vir pari pietate præditus maximo desiderio tenebantur, & in quo ad remp. cōstituendam magnum erat momentū eos benignos admodum, facileq; experta est. cum enim primo partu fæminā

pepe-

m[isericordia] qua illa miseros reos, iudicijs conuictos, pœnis additos magno numero subleuauit, illis veniã impetrans, hos prostratos erigens, vinctos soluens, miroq; in virum obsequio quam plurimos seruans. nullum iam miseris certius erat perfugium: illa excipiebat, fouebat, neminem dimittebat: quem non aut re, aut consilio, aut ope iuuaret. O clementiam singularem: o fœminam vita perpetua dignam: quod auxilium, quam aram, quem portũ nunc habebunt miseri: quo maximis iactati tempestatibus confugiãt? quem sibi nunc in summa iudiciorum, ac legum seueritate patronum, aut deprecatorem parabunt? sed hæc satis iam luximus: pergamus ad reliqua. Quid ergo in hac liberalitatem, aut magnificentiam? quid modestiam? quid prudentiam? quid animi magnitudinem commemorem? quæ virtutes quamuis virorum potius quam fœminarum esse videãtur: præcipuæ tamen in hac nostra fuerunt. Profecto nunquam exitum reperiat oratio: si velim singillatim referre quot modis in suos, in alienos, in ciues, in exteros benefica fuerit, quam decenter apud bonos viros beneficia collocarit: ac præsertim apud suæ nationis homines: quos illa semper vt æquum erat summa benignitate cõplexa est egregios quippe viros, cum bellica laude, tum rerum maximarum vsu præclaros. Nam gentiles suos nobilitate præstantes omni officij genere semper ita prosecuta est, ita de illis merita, vt et illam semper merito coluerint, suæq; familiæ columen appellauerint, & nunc mortuæ memoriam magno desiderio colant: ac perpetuo si grati, si memores esse voluerint culturi sint. Sed quid ego in his moror? quod cuiusuis in illam officium vnquam fuit? quod promeritum? quis cultus? quod obsequium? cui non sit amplissime merces tributa? Declarant illius iam morientis testamenti tabulæ: quibus et suæ nationis, ac nostre honestissimas virgines, ac reliquas cuius

uis

uis loci mulieres, virosq; : quibus illa sedulo vtebatur largissime munerata est : quibusq; in omnem vitam de suis bonis satis pro dignitate prospexit. Quid dicam de temperantia eiusdem, ac summa animi æquitate? quod in tanta fortuna vix credibile est. hãc nemo vnquam aut secundis rebus elatam, aut aduersis demissam vidit: sed semper eodem animo, atq; eodem vultu cum sæuientem pati, tum blandientem excipere fortunam: quod est æqui animi, ac maxime moderati indiciũ. Quid dicam de illa prudentiæ parte, quæ omnium recte factorum, ac dictorum est norma? quaque vt omnia decore fiant, reliquæ omnes virtutes diriguntur: quæ tanta in hac fœmina fuit, vt nullus vnquam ægregius artifex in aliquo suo opere decenter perficiendo tam perspicaci fuerit iudicio, vt hæc in omni vita quod suam personam deceret, ac dignitatem optime cognouit: atq; perfecit. vt non haberi debeat ineptus, siquis de hac fœmina affirmarit talem in omni vita semper illam se præstitisse vt inde omnium muliebrium virtutum exempla ab illustribus fœminis capi debeant. Sed quoniam inter cæteras virtutes magnitudo animi præcipue celebratur: quæ periculis obeundis, rebusq; aduersis æquo animo tolerandis spectatur: quod in fœminis vix locum habere videtur: quæ sua vi molli corpore sunt, atq; animo imbecillo: in hac tamen est vnde illam merito laudemus. nec solum cum vogeto, valentiq; corpore fuit: cum tot liberos enixa est: quod muliebrium laborum longe maximum, atque adeo periculosum est. quo loco cum esset nõ facile dici potest quã fortiter grauissimos partus dolores substinuerit: & quam viriliter pericula illa subierit: sed hac etiam postrema vitæ parte cum diuturno, ac grauissimo morbo laboraret: videret certo breui fore, vt dulcissimum virum suiq; desiderio mœrentem relinqueret: relinqueret tot opes, tot commoda, tantã dignitatem, dulcissimos

liberos

liberos, lucem deniq; hac suauissimum, ceteraq; per plura: quæ vitam hanc nostram beatam efficiunt. his tamen omnibus nunquam naturam, aut vim morbi accusauit, nunquam aduentantem mortem, ac imminētem extimuit. quin potius placido vultu, verbisq; constantibus, mæstissimum virum hortata est filiorum mortem, ac suam, & quidquid naturæ necessitas, aut casus ferret æquo animo pateretur: se enim, atq; illos mortales esse procreatos: nec quemquam natum hanc vim vllis condicionibus euitare potuisse. quod reliquum erat id sapienter, & vt suam personam decebat curaret: ac sui memoriam perpetuo retineret. quibus dictis, ac sacris his: quæ illius temporis sunt perfuncta placide, ac nunquam mutato vultu decessit. quid huic ad animi fortitudinem deesse dicemus? vbi magis hæc quam in his locis spectatur? quem virum huic fæmina comparabimus? profecto si id, quod antiquissimi viri sanctioris quidem relligionis ignari, humana tamen sapientia clari: & quod posterioribus temporibus ex certa doctrina christiani homines pietate, ac integritate vitæ spectati tradidere humanis virtutibus, ac bene, sancteq; viuendo vita æterna comparatur: quod nullo modo in dubium vocari debet: certo hanc nostram & optima quidem condicione vitam illam beatissimum, ac sempiternam esse adeptam credere debemus; atque hæc caduca, fluxaq; sempiternis illis bonis, ac nunquam intercidētibus commutasse. Quapropter optimi ciues illius quidem causa non est cur diutius doleamus: ne illius bonis magis quā nostris malis angi videamur. quæ viuēs maximis, ac præclarissimis animi dotibus fulta, naturæ fortunæq; commodis ornata, vitæ muneribus decenter ac pro dignitate functa & humanam gloriā viuens consecuta est: & nunc nobis quidem mortua, sibi vero viuēs diuinis ac semper futuris bonis perpenni æuo fruetur. Nobis,

nobis

nobis est inquã tanto bono orbatis vnde perpetuo lugeamus. Cuius quidem mali nos aliquam consolationem tentare oporteret: hoc enim a me fortasse iure postuletur, res ardua, atq; adeo difficilis. quo enim maiorem illius virtutem hac oratione fuisse ostendimus eo durior nobis harum partium condicio nunc proponitur. Sed tamen illud sapientis est cogitare nihil esse humanis in rebus: quod vno, eodemq; statu diutius permanere possit: beneq; cum illis actum, quibus in vita plus boni, quam mali obuenerit. huic enim certe, cuius morte nunc tantopere dolemus: si e praesenti hoc naufragio enatasset, paulo post tamen eadem fortuna fuit subeunda. Quocirca ciues optimi mœrorum hunc vestrum lenite: atq; hanc calamitatem æquiori animo tolerare: in virumq; illius, optimum ac fortissimo principem inspicite: qui quamuis sæuissimæ fortunæ ictibus sæpe petitus sit heroica tamen virtute tectus omnes illius iniurias facile repellit: omnibusq; exemplo est muniutum pectus sapientia, & si paulum aliquando humanitus tentetur, nulla ui tamen labefactatati posse. illum igitur, si tantum contendere possumus imitemur: putemusque nihil esse, quod mortalibus accidere possit, quod non æquo animo ferri oporteat. Huius autem nostræ: cuius funus præsentia vestra, vt æquũ fuit decorauistis: cuiusq; laudes pro tenuitate ingenij mei aliqua ex parte persecutus sum memoriam animis nostris semper retineamus: cogitemusq; hoc illi multo carius futurum: cum multo verius viuat nunc, quam cum antea hic nobiscum viuebat: cumq; e cælo etiam nos spectet: si in animis nostris perpetuo etiam viuat: hoc inquam illi multo carius futurum: quam si illius a nobis discessum mœrore, luctu ac lacrimis sempiterno tempore prosequamur. DIXI.

FINIS.

MC